

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisäksi täsmennettäväksi tietosuojalainsäädännön rangaistussäännöksiä sekä säädettäväksi rajoituksista rekisterinpitäjän velvollisuuteen ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle.

Suomen ympäristökeskus Syke suhtautuu varauksella seuraamusmaksujen ulottamiseen viranomaissektorille. Syken mielestä jo nykyisin viranomaistoimijoita kohtaan on jo olemassa laaja keinovalikoima seuraamusvaihtoehtoja. Näitä ovat esimerkiksi valvovan viranomaisen toimivallassa olevat keinot, suoraan tietosuoja-asetuksen perusteella määrättävissä oleva vahingonkorvausvelvollisuus ja jopa yksittäisen virkamiehen rikosoikeudellinen virkavastuu.

Syke on kuitenkin samaa mieltä siitä, että uudistuksella voisi toteutuessaan olla esityksessä kuvattu tietosuojarikkomuksia ennalta estävä vaikutus sillä perusteella, että seuraamusmaksun uhka voisi edistää tietosuojatoiminnan järjestämistä tietosuojalainsäädännön vaatimukset huomioivalla tavalla ja joissakin tapauksissa lisätä tietosuojatoimintaan käytettäviä resursseja tai tietosuojan painoarvoa organisaatioissa.

Ennalta estävyyttä organisaatiotasolla voisi lisätä se, että seuraamus voitaisiin määrätä hallinnollisessa menettelyssä osana tietosuojavaltuutetun käsiteltävänä olevan valvonta-asian käsittelyä sen sijasta, että organisaation toimintaan liittyvien laiminlyöntien osalta pyritään osoittamaan yksittäinen vastuussa oleva henkilö.

Kuitenkin nykyisessä kireässä taloustilanteessa ei ole todennäköistä, että tietosuojaan pystyttäisiin muutoin kuin poikkeustapauksissa panostamaan nykyistä enemmän henkilöresursseja, ellei lakiehdotukseen sisältyisi myös tietosuojatyöhön käytettävien resurssien lisäystä joko organisatorisella tasolla tai yleisemmin tietosuojan neuvonta- ja ohjaustyöhön.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

Seuraamusmaksun käyttöönotto saattaisi johtaa lain säännösten hyvin varovaiseen ja tiukkaan tulkintaan esimerkiksi prosesseja uudistettaessa, mahdollisesti jopa turhan tiukkaan tulkintaan.

Seuraamusmaksun olemassa olo saattaisi yllä kuvatulla tavalla lisätä joissain tapauksissa resursseja tietosuojatyöhön, mikä toki on tietosuojan kannalta kannatettavaa. Koska viranomaisten resursseihin kohdistuu voimakkaat leikkauspaineet, saatettaisiin resursseja joutua tällöin poistamaan viranomaisten ydintoiminnoista. Tämä voi esimerkiksi pidentää käsittelyaikoja yksittäisissä asioissa.

Sanktiouhka voi nostaa erilaisten palveluiden tuottamisen kustannuksia, jos palvelut on tuotettu ulkoistettuina palveluina yksityisten yritysten toimesta. Kustannukset voivat nousta, jos ulkoistettujen palveluiden tietoturva- ja tietosuojaehtoja kiristetään vielä nykyisestä sanktioiden pelossa.

Seuraamusmaksun määräämisessä otetaan esityksen mukaan huomioon viranomaisen taloudellinen asema. Voidaanko maksuja alkaa sillä perusteella kohtuullistamaan, että se lamaannuttaisi tai vaikeuttaisi merkittävästi julkista toimijaa. Jos voidaan, miten varmistetaan ratkaisukäytännön johdonmukaisuus ja yhdenvertaisuus?

2.2 Tunnistatkeko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistatteko oman budjetinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

Syken erityispiirteenä runsas ulkopuolinen rahoitus (noin 60 prosenttia kokonaisbudjetista). Toimintamenomäärärahassa on paljon määräaikaista rahoitusta, joiden prosentuaalinen suuruus voi olla merkittävä. Määräaikaisten rahoitusten muutokset ovat vuositasolla merkittäviä. Myös tämä vaikeuttaa mahdollisen sanktion suuruuden määräytymistä.

Syken rahoitusrakenteessa ei ole varautumista sanktiomaksujen kaltaisiin maksuihin. Tämä sama tilanne on varmasti monella muullakin viranomaisella. Jos Sykelle kohdistuisi seuraamusmaksu, niin ydintehtävien hoito voisi vaarantua. Erityisesti ydintehtävien hoitaminen voi vaarantua nyt, kun valtionhallinnosta on säästetty ja säästetään voimakkaasti.

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

Jos virastojen budjeteissa varauduttaisiin tällaiseen rahoitukseen etukäteen, niin todennäköisesti toimintamenomäärärahaa leikattaisiin jollakin aikavälillä, koska ylimääräistä käyttämätöntä rahoitusta ei voi olla pitkällä aikavälillä.

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

-

Korpela Sini
Suomen ympäristökeskus